

Erik Oddvar Eriksen

Hva er EU godt for? Oslo: Cappelen Damm 2014. 228 sider

Nedergaard, Peter

Published in:
Tidsskrift for Samfunnsforskning

DOI:
[10.18261/ISSN.1504-291X-2017-01-09](https://doi.org/10.18261/ISSN.1504-291X-2017-01-09)

Publication date:
2017

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Nedergaard, P. (2017). Erik Oddvar Eriksen: Hva er EU godt for? Oslo: Cappelen Damm 2014. 228 sider. *Tidsskrift for Samfunnsforskning*, 58(1), 133-35. [9]. <https://doi.org/10.18261/ISSN.1504-291X-2017-01-09>

Erik Oddvar Eriksen: *Hva er EU godt for?*

Peter Nedergaard

Professor, Institut for Statskundskab, Københavns Universitet

pne@ifs.ku.dk

Erik Oddvar Eriksen

Hva er EU godt for?

Oslo: Cappelen Damm 2014. 228 sider

Erik Oddvar Eriksen har skrevet en interessant bog om det normative, idémæssige grundlag for EU. Det er et område, som ikke står stærkt i EU-forskningen. Derfor er dette bidrag tiltrængt. I en situation med Brexit og visse opløsningstendenser i EU er det yderligere et felt, som der kan være behov for at analysere. Eriksen forsøger at se skoven og ikke blot træerne enkeltvis i EU.

Bogen er opbygget med en historisk introduktion (kapitel 1), en præsentation af det grundlæggende deliberative perspektiv anvendt på europæisk integration (kapitel 2), en analyse af den påståede, konkret europæiske demokratiseringsproces (kapitel 3), en oversigt over mulige demokratimodeller, som EU kan baseres på (Eriksen foretrækker «det transnationale demokrati») (kapitel 4), en påpegning af en ifølge forfatteren ønskelig kosmopolitisk europæisk fremtid (kapitel 5) og endelig en aktuel diskussion af solidaritetsbehovet i nutidens EU (kapitel 6).

Eriksens bog er meget pro-EU. Han udnævner bl.a. forsøg på at trække sig fra EU for at være «kontra-revolutionære» handlinger (side 109). (Gad vide, hvad grønlænderne og bri-terne siger til denne karakteristik). Det er naturligvis i orden. Han er langt fra den eneste EU-forsker, som anlægger denne vinkel. En anden sag er så, om vinklingen er klog. Kanske ville EU endda være bedre tjent med en mere ikke-normativ og mere nøgtern tilgang til emnet. Det gælder nok især, når selve emnet er EU's normativitet, fordi faren for overdreven «dobbelt-normativitet» – at være normativ om det normative – er nærliggende og risikerer at komplicere analysen unødigt. For mig har det samtidig altid været lidt ironisk, at forskere, som ukritisk hylder det europæiske samarbejde, i samme åndedrag bryder med en klassisk europæisk tradition om, at man som akademiker altid bør forholde sig kritisk og distanceret i analysen af sociale fænomener. Ukritisk analyse af sociale institutioner er dybest set ueuropæisk.

Bogen viser en forfatter, som er hjemme i den rene politiske teori. Det er imidlertid ikke en tung bog. Stilen er snarere i visse dele af bogen lig en slags avancerede, fortløbende kronikker. Der er en lethed over formuleringerne, når Eriksen som Hegels ugle flyver hen over det europæiske politiske landskab i aftenskumringen. Af og til er der endda herlige udtryk, som når han f.eks. erklærer, at EU-systemet er udstyret med «en betinget lisens fra medlemslandene» (side 35). Bedre kan det næppe siges. En anden rammende karakteristik er EU som «en føderasjon uten stat» (side 141).

Langt hen ad vejen lykkes Eriksen med sit forehavende om at få rekonstrueret en overordnet kosmopolitisk teori om EU. Udfyldelsen af begrebet «regional kosmopolisme» bliver sandsynligvis et bidrag fra bogen, som måske vil blive diskuteret fremover, og som ifølge Eriksen netop afspejler EU's *sui generis* karakter.

Problemerne i bogen opstår imidlertid, når Eriksens ugle dykker ned fra de politisk teoretiske højder mod det konkrete EU's empiri tættere ved jorden. Da bliver den nogen gange både naiv, overfladisk og – som sagt – for ukritisk.

Et eksempel herpå findes i behandlingen af EU's juridiske system med EU-Domstolen i spidsen. I bogen er EU-Domstolen et «rent» redskab med henblik på at sikre en ny overnational retsorden, hvori EU's medlemslande «selvbinder» sig – akkurat som Odysseus ud for Sirenernes Ø – med henblik på at fremme det fælles langsigtede bedste. Der er i den forbindelse ingen referencer til, at Domstolen kunne have egne interesser i processen, som bl.a. kommer til udtryk i det, som forskningen kaldes «domstolsaktivisme». I det hele taget er Eriksen noget naiv, når det drejer sig om oprettelsen af nye overnationale retsordener, der ses som udtryk for «fornuftens myke makt» (side 65). Kun enkelte jurister og endnu færre politologer har normalt en så magtløs opfattelse af retsordnernes funktion.

Et andet eksempel på de problematiske sider i bogen er behandlingen af de nationale interesser i integrationsprocessen. Eriksen nævner, at det er utilstrækkeligt at se integrationsprocessen «kun som et resultat av det å strategisk forfølge nasjonale fordele» (side 48). Hos forfatteren bliver det imidlertid nærmest til, at nationale fordele ingen rolle spiller. Kun i forbindelse med eurozonekrisen analyseres det, hvordan Tyskland sammen med trojkaen har fremmet nationale interesser. Igen virker det en kende naivt med en rekonstruktion af EU's teoretisk-normative grundlag uden at medtænke medlemslandenes massive varetagelse af egeninteresserne inden for de fleste af EU's samarbejdsområder, som gang på gang er blevet dokumenteret i EU-forskningen. Det er således ikke kun – som hævdet på side 176 – i forbindelse med eurozonekrisen, at mellemstatslig dominans er blevet fremherskende. Mellemstatslig dominans er et element i alt samarbejde i EU i alle årene.

Et tredje eksempel på bogens problematiske sider angår behandlingen af forhandlingerne i EU's komitésystem og komitologiprocedure. Ifølge Eriksen har det ført til dannelsen af europæiske identiteter og forestillinger om en europæisk *bonum commune* (side 62). Som støtte for denne vigtige pointe giver han én og kun én reference, som absolut ikke reflekterer den mest udbredte konklusion i EU-forskningen.

Et fjerde eksempel på, at Eriksens ugle får problemer, når den flyver lavt, er behandlingen af Europa-Parlamentet, der hos forfatteren ses som et tydeligt eksempel på institutionaliseringen af parlamentarismen på EU-plan. Behandlingen er på ingen måder dybdegående. Vi hører f.eks. intet om, at valgdeltagelsen er næsten konstant faldende valg efter valg siden indførelsen af direkte valg i 1979, og at rekrutteringen af MEP'erne ofte sker blandt

enten uerfarne politikere og næsten pensionerede ditto. Forfatteren påstår også, at Europa-Parlamentets «flerniveaukarakter» gør, at påstanden om, at det er et «parlament uden et demos» ikke holder vand (side 147). Her er vi vist ude i politologisk trylleri. Hvor er den europæisk-kritiske analyse henne?

Et femte eksempel på bogens problematiske sider er behandlingen af solidaritetsspørgsmålet. Dels overser Eriksen i den forbindelse de store overførsler, som foregår via regionalpolitikken og jordbrugspolitikken (side 172). Sidstnævnte politik er efter reformerne især rettet mod de fattigere egne af EU. Dels overser Eriksen, at solidaritetsspørgsmålet – f.eks. i forbindelse med eurozonekrisen – i høj grad af kriselandene bruges som et våben for at få andre lande til at betale for manglende implementering af de fælles beslutninger. I det hele taget er forfatterens kendskab (eller i hvert fald anvendelse) af begrebsapparatet vedrørende EU's politiske økonomi ikke stort. Begreber som «moral hazard» og lignende karakteristika af de rationelle spil, som også foregår mellem EU-landene, er helt fraværende i bogens analyse af EU's politisk-økonomiske samarbejde, selv om alt tyder på stor forklaringskraft. Under alle omstændigheder burde forfatteren have diskuteret disse.

Alt i alt har Eriksen skrevet en bog, som EU-interesserede bør læse. Den er velskrevet, og den lægger op til modsigelse. Det er også en bedrift. Selv om Eriksens ugle flyver langt bedre i de høje teoretiske luftlag end langs jorden.